

М. М. Мельничуккандидат психологічних наук, доцент кафедри психології
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗМІСТУ І ФОРМ РОЗВИТКУ ТОЛЕРАНТНОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ КІНОМИСТЕЦТВА

Кіномистецтво володіє виховними можливостями, які доцільно використовувати для підвищення рівня розвитку толерантності в підростаючого покоління. Функціональні можливості кіноклубу з розвитку толерантності в учнівської молоді засобами кіномистецтва розглянуто через структурні компоненти цієї морально-етичної якості особистості. В роботі наведено узагальнені дослідження толерантності, які торкаються підходів до її змісту. Показано, що толерантність – це складний, багатоаспектний і багатокомпонентний феномен, що має кілька ліній прояву й розвитку. Доведено, що ці характеристики толерантності передбачають застосування системного підходу щодо дослідження цього явища. Спираючись на гіпотезу про можливість різноманітних варіантів розвиненості, ступеня та якості рівнів психічного здоров'я, виділено три основних типи толерантності: толерантність – витривалість; толерантність – поблажливість; зріла толерантність – прийняття. Системний аналіз структури толерантності виділяє рівні її детермінації: соціально-психологічний, індивідуально-психологічний і психофізіологічний. Серед форм впливу кіномистецтва на особистість глядача виділено такі: епізодичні (окремі кіноуроки, разові колективні перегляди та обговорення фільмів, конференції, тематичні кіновечори, використання фільмів або їхніх фрагментів на заняттях із загальноосвітніх дисциплін) й довготривалі (кіноспецкурси, кінофакультативи, кіногуртки, кіноклуби). Проаналізовано урочні (відеофрагменти уроку, автономні кіноуроки, лекції й семінари) й позаурочні (кінофестивалі, кіноконференції, медіакіностудії, відеокіноклуби) форми впливу кіномистецтва на учнівську молодь. Визначено, що дискусійний кіноклуб виступає найбільш ефективною формою організації виховної роботи з підвищення кожного складника системи толерантності за умов реалізації інформаційно-освітньої, виховної та комунікативної функції через такі ознаки: довготривалість, відносно стійкий склад учасників, добровільність, групова форма роботи, дискусійний характер. Встановлено, що саме вони дають змогу прискорити формування психофізіологічних, когнітивних, емоційних, поведінкових і ціннісно-смыслових аспектів толерантності сучасної учнівської молоді.

Ключові слова: толерантність, системний підхід, кіномистецтво, кінофільм, кіноклуб.

Постановка проблеми. Вивчення психологічного впливу творів мистецтва на особистість дає змогу зрозуміти закономірності розвитку особистості у процесі її соціалізації як входження в культуру. Кінофільми, що є важливими феноменами, артефактами культури, можуть виступати, зняряддями (знаками-символами), за допомогою яких відбувається соціалізація особистості.

Наступні особливості кіномистецтва, на нашу думку, є перевагами кіно перед іншими виховними засобами: документальна (фотографічна) достовірність; наочність; доступність; синтетичність (фільм впливає комплексно: словом, зображенням, звуком); просторово-часові особливості (розвиток сюжету в часі та просторі, динамічні художні образи); залучення глядача в реальність екрана (інтеріоризація життєвого досвіду через ідентифікацію з героями, співчуття, співпереживання їм).

Отже, потенційні можливості кіномистецтва не тільки доповнюють, але й багато в чому перевершують традиційні методи виховання. За кілька годин біля екрана можна «пережити» багато інших доль, збагатитися досвідом інших людей, певною мірою

«присвоїти» його, що є аналогом процесу накопичення власного досвіду. Отже, кіномистецтво володіє виховними можливостями, які доцільно використовувати для формування морально-етичних якостей особистості в підростаючого покоління, зокрема толерантності, що сьогодні, під час зростання зовнішньої та внутрішньої агресії в суспільстві, піддається великим випробуванням.

Метою статті є теоретичний аналіз форм виховання толерантності молоді засобами кіномистецтва.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Сучасний інтенсивний розвиток засобів масової комунікації, на думку А. Федорова, гостріше висвітлює актуальність явища, названого М. Бахтіним «діалогом культур»: «Медіаосвіта спирається на можливості «діалогу культур», який дає можливість уникнути національної замкнутості» [7, с. 55]. Кіно може допомогти в полікультурному вихованні, вивченні історії та культур інших народів як ніяке інше мистецтво чи засоби масової комунікації.

О. Баранов зауважує, що «будь-яка національна культура прагне, з одного боку, зберегти

свою унікальність, а з іншого – підживлюється загальними досягненнями. Талановитий фільм про минуле або сьогодення будь-якої країни дає можливість відчути своєрідність різних культур і одночасно побачити і зрозуміти спільне між ними» [2, с. 160].

Спектр форм виховання та розвитку молоді засобами кіномистецтва досить широкий і постійно поповнюється. Причому ці методи і форми не тільки дають змогу реалізувати виховний потенціал кіномистецтва, але підсилюють і доповнюють його завдяки своїм функціональним можливостям.

О. Баранов і С. Пензин виділяють такі форми виховання та розвитку учнівської молоді засобами кіномистецтва: інтеграція в традиційний навчальний предмет, автономні уроки, лекції, семінари, факультативи, медіакіностудії, відеокіноклуби, спецкурси.

Ю. Алієв, Г. Ардашкірова, Л. Баришнікова та інші вчені поділяють ці форми на класні (наприклад, урок літератури з використанням елементів кіномистецтва) і позакласні (гуртки, факультативи, кіноклуби).

А. Федоров і А. Новикова в дослідженнях із використанням кіно в навчальному закладі виділяють три підходи: інтегрований – через уже наявні навчальні предмети: література, образотворче мистецтво, історія, музика і т.д. (Л. Зазнобіна, С. Гуділіна, К. Тихомирова, А. Спічкін, Е. Гарт, К. Безелгет), факультативний – створення факультативів, гуртків, клубів, проведення фестивалів (О. Баранов, І. Левшина, Г. Поличка, Ю. Рабінович А. Федоров, Л. Баженова) і спеціальний – введення нового предмета, спецкурсу (С. Пензин, І. Полічко, Ю. Рабінович, Ю. Усов, А. Федоров).

Ми пропонуємо систематизувати найбільш часто використовувані сьогодні в кінопедагогіці форми роботи з молоддю за часовою ознакою. Розподілимо їх на епізодичні та довготривалі. До епізодичних форм віднесемо такі: окремі кіноуроки, разові колективні перегляди та обговорення фільмів, конференції, тематичні кіновечори, використання фільмів (або їхніх фрагментів) на заняттях із загальноосвітніх дисциплін. До довготривалих: кіноспецкурс, кінофакультатив, кіногурток, кіноклуб. Розглянемо ці форми більш докладно.

У психолого-педагогічній літературі толерантність розглядається як інтегративна якість особистості. На нашу думку, зміст роботи з розвитку толерантності у молоді доцільно буде розглянути через структурні компоненти цієї морально-етичної якості особистості.

Системний підхід до вивчення толерантності дає змогу виокремити три рівні цього інтегрального особистісного феномена: психофізіологічний, індивідуально-психологічний і соціально-психологічний (М. Мельничук).

Психофізіологічний рівень чи аспект розгляду толерантності, який включає стійкість до зовнішніх впливів, зокрема до нервово-психічної «парціальності» (за В. Небиліциним) властивостей різних індивідів, здатність зберігати стан нервово-психічної рівноваги, стабільність під час дії стресорів і чинників, що фруструють (Г. Солдатова, Л. Шайгерова, О. Шарова), пропонується назвати *виртввалістю*. Одним із найбільш релевантних репрезентантів відповідного складника толерантності є нервово-психічна стійкість, що пов'язана з емоційною рівновагою і стійкістю, здатністю зберігати успішне виконання діяльності в емоційно складних умовах. Індивідуально-психологічний аспект вивчення толерантності (С. Братченко, І. Шкуратова, О. Скрябіна), який включає психологічні особливості, що допомагають особистості розбудовувати позитивні конструктивні стосунки як з оточуючими, так і з самою собою, визначаємо як *поблажливість*. Показано, що дивергентне мислення, емпатія і, більш широко, емоційний інтелект, низка поведінкових умінь і здібностей можуть розглядатися як когнітивні, емоційні й поведінкові неконгруентності індивідуальностей, що становлять індивідуально-психологічний рівень детермінації толерантності. До соціально-психологічного виміру толерантності (Н. Асташова, О. Бенькова, Л. Рюмшина) належить насамперед певна ціннісно-сенсова система визнання іншості суб'єктів міжособистісної взаємодії, у якій центральне місце посідають цінності поваги людини як такої та її права вибору світогляду й життєвої позиції. Цей рівень толерантності, який є вищим стосовно всіх інших рівнів і може розглядатися як «системоутворюючий фактор», що інтегрує й регулює дію всіх інших «периферійних» психологічних складників толерантності, пропонуємо назвати *прийняттям*. Отже, зріла толерантність поєднує в собі компетентність у толерантній поведінці, когнітивну складність у сприйнятті суперечливого світу, емпатійну готовність до «іншості», особистісні сенси, цінності, установки на співіснування зі світом. Для вивчення цього феномена потрібно системно враховувати його психофізіологічні, когнітивні, емоційні, поведінкові та ціннісно-сміслові аспекти.

Виклад основного матеріалу. Перевага створюваних у позаурочний час кіноклубів і кіногуртків полягає в тому, «що вони не обмежені ні рамками, ні часом проходження програми, що в них можуть брати участь учні різних класів, і головне, що це форма дозвілдової організації молоді, яка заснована на принципах добровільності та особистої зацікавленості кожного учасника» [1, с. 29].

Кіногуртки – об'єднання за інтересами, вони можуть працювати при школі, кінотеатрі, установі додаткової освіти, Будинку культури, дозвілловому центрі у мікрорайоні і так далі. Основна

функція кіногуртків – пізнавальна, і вони, як правило, бувають тематичними, наприклад «Гурток любителів кіно Франції», «Гурток любителів сучасного кіно» тощо. Зазвичай члени кіно гуртка – це люди, яких, крім любові до кіно, об'єднують й інші спільні інтереси, захоплення.

Клуб – це «громадська організація, яка добровільно об'єднує групи людей із метою спілкування, пов'язаного з різними інтересами, а також для спільного відпочинку та розваг [1, с. 59]. Він відрізняється від інших форм дозвіллевої діяльності довготривалістю, відносною постійністю складу, його активністю і зацікавленістю аудиторії в подібному проведенні часу.

Кіноклуб є дозвіллевим об'єднанням, різновидом клубів за інтересами. Як зазначає В. Монастирський, «клуб за інтересами являє собою групу, що сформувалася на основі того чи іншого аматорського захоплення, що є для членів клубу загальним. Його мета – спільна діяльність, спрямована на задоволення сукупності потреб, пов'язаних із цим захопленням, яке включає стимулювання міжособистісного спілкування» [4, с. 100].

На думку І. Гращенкової, специфіка клубного об'єднання визначається такими ознаками: тривалий контакт учасників об'єднання, тобто відносна стабільність складу; спільна діяльність учасників, тобто групова, а не індивідуальна форма роботи; добровільне самовизначення учасників; організаційне оформлення групи аматорів, які усвідомлюють себе членами клубного об'єднання; активна участь членів об'єднання в його роботі [3, с. 15].

Конкретні види і форми діяльності клубу визначаються його типом, завданнями, місцевими умовами, ініціативою учасників. Кіноклуби можуть бути відкритими і закритими, культурно-просвітницькими або дискусійними. На нашу думку, найбільш адекватною формою роботи з учнівською молоддю є дискусійний кіноклуб, організований на базі навчального закладу.

Кіноклуб є привабливою формою роботи для підлітків і молоді, оскільки задовольняє потребу учнів у пізнанні, спілкуванні, яскравих враженнях, розвагах і відпочинку. Додаткову привабливість кіноклубу, порівняно, наприклад, із спецкурсом або факультативом, надає те, що він належить до сфери дозвілля. Незважаючи на те, що факультатив також припускає вільний вибір і зацікавленість учнів, він усе ж сприймається як навчальний елемент, а кіноклуб – як компонент позаурочно дозвіллевого життя учнів, як дійсно добровільна і бажана форма спільної діяльності, що дає змогу поєднувати пізнання, спілкування, задоволення і відпочинок.

На нашу думку, зустрічі з кіномистецтвом не можна назвати повним розслабленням або бездумною розвагою – активна розмова і емоційна

діяльність. Кіноклуб належить до соціально спрямованих, соціально значимих форм дозвіллевої діяльності, він може принести реальну користь своїм учасникам. Водночас кіноклуб відрізняється від інших форм роботи більшою свободою і гнучкістю у плануванні та проведенні занять, їхнім підкреслено дискусійним характером.

Слід зазначити, що кіноклуб як групова форма роботи приваблює молодь і підсилює дію кінофільму на кожную окрему особистість: «Спільне переживання володіє кумулятивним ефектом, його сила багаторазово збільшується. Особливе значення має атмосфера кіноклубних переглядів: єдине дихання залу, адекватність емоційних реакцій і насамкінець спілкування з приводу побаченого, пережитого, іноді приголомшливого. Людині, переповненій враженнями, необхідно з кимось поділитися... спілкування як таке є найбільшою цінністю соціального життя, і можливість задоволення потреби в спілкуванні пояснює особливу привабливість клубної форми проведення дозвілля» [3, с. 115].

Основними характеристиками дискусійного кіноклубу в навчальному закладі є такі: приблизно одновіковий склад аудиторії, обмежений час перебування у клубі (до закінчення навчання), провідне завдання (у нашому випадку – підвищення рівня толерантності) та педагогічне керівництво. Причому останнє не буде суперечити статусу клубу як самодіяльного та самокерованого аматорського об'єднання. Як зазначає В. Монастирський, це протиріччя легко усунути за умови організації кіноклубної діяльності на засадах педагогіки співробітництва. «Йдеться про підхід, заснований на найтіснішій взаємодії педагога та учнів, їхній спільній пошуковій діяльності, що веде до колективних відкриттів. Педагогічна позиція організатора зовні не акцентована, але водночас він послідовно і терпляче проводить свою лінію, скеровуючи діяльність клубу. У цьому випадку не офіційний статус, а особистісні якості педагога (ерудиція, культура, життєвий досвід) визначають його авторитет і положення лідера у клубі» [4, с. 132].

Специфіка кіноклубу полягає також у його поліфункціональності. Один із сподвижників кіноклубного руху С. Пензин виділяє такі основні взаємопов'язані функції клубу: кіноосвіта («роль» своєрідного факультативу, кіноуніверситету); пропаганда кіномистецтва («роль» громадського бюро пропаганди кіномистецтва); прокат «важких» фільмів («роль» спеціалізованого кінотеатру); рецензування фільмів («роль» критика); анкетування публіки («роль» соціолога); спілкування (місце зустрічі і проведення дозвілля) [5, с. 126–127].

В. Монастирський розглядає шість основних функцій кіноклубу: інформаційно-просвітницьку

(кіноосвітню), кіновиховну, анімаційну, рекреативно-оздоровчу, культуротворчу, комунікативну.

Однак слід підкреслити, що в нашій роботі йдеться не про традиційний кіноклуб – об'єднання любителів, цінителів, знавців кіномистецтва, одним із головних завдань якого є вдосконалення глядацької культури своїх учасників. Ми розглядаємо кіноклуб як форму організації виховної роботи з учнями засобами кіномистецтва, зокрема формування та розвитку у них толерантної свідомості. Тому формування глядацької культури в такому кіноклубі має побічний характер. У нашому дослідженні формування глядацької культури учнів є однією з педагогічних умов ефективності їхнього виховання засобами кіномистецтва, а точніше – передумовою, попередньою умовою використання кіномистецтва у виховній роботі. Ми вивчаємо кіномистецтво як засіб розвитку конкретної особистісної якості – толерантності, розглядаючи це завдання в контексті соціального виховання молодих людей. Для нашої роботи особливо важливими є **інформаційно-освітня, виховна та комунікативна** функції клубу.

Когнітивний компонент толерантності полягає в усвідомленні й прийнятті людиною складності, багатомірності як самої життєвої реальності, так і варіативності її сприйняття, розуміння й оцінювання різними людьми, а також відносності, неповноти й суб'єктивності (щонайменше – часткової) власних уявлень і своєї картини світу. Толерантність у когнітивному «вимірі» найяскравіше проявляється саме в ситуаціях протиріч – під час розбіжності думок, зіткнення поглядів – і дає змогу розглядати цю розбіжність як прояв плюралізму, багатства індивідуального сприйняття та інтерпретацій, не зводити розбіжності в думках (когнітивний дисонанс) до міжособистісного конфлікту. Основними напрямками діяльності педагога для розвитку та виховання толерантності у молоді, на нашу думку, мають бути розширення культурного кругозору та руйнування негативних стереотипів щодо інших. Для того щоб бути толерантним до «інакших», розуміти та визнавати їхнє право бути іншими, людина повинна мати певну освітньо-культурну базу. Зокрема, володіти хоча б елементарними знаннями (етнічного, культурологічного, релігійного, медичного змісту тощо) про об'єкти інтолерантного ставлення. Кіно як засіб масової комунікації та як мистецтво несе глядачу найрізноманітнішу інформацію.

Оскільки саме необ'єктивні, неповні, спотворені знання про меншини, що дискримінуються (етнічні, релігійні, сексуальні, хворі на СНІД, психічні захворювання та інші категорії), можуть ставати причиною інтолерантності, яка ґрунтується на забобонах, міфах і стереотипах, гіпертрофованого відчуття власної цінності, зарозумілості та агресії проти несхожих на тебе, «інших». Отже,

інформаційно-освітня функція кіноклубу допоможе сформуванню у молоді широкі та різнобічні знання про об'єкти інтолерантного ставлення, збагатити культурну базу й, відповідно, зруйнувати забобони, міфи та стереотипи щодо інших.

Багато дослідників зазначає, що найбільш дієвим засобом руйнування негативних стереотипів щодо «інших» є можливість «наживо» спілкуватися з представниками інших етносів, конфесій, культур. Кіномистецтво за допомогою **комунікативної функції** створює ситуації, які наближені до «живого» спілкування, створює ефект присутності й змінює менталітет, знаходить те загальне, що є у різних людей. Ідентифікуючись із героєм, глядач спілкується з ним, стає на його місце, бачить світ його очима – здатен «пройти милю в мокасінах друга», як кажуть американські індіанці. Усе це, у свою чергу, розвиває у того, хто сприймає фільм, здібності до емпатії, емоційного розуміння інших, співчуття – **емоційний компонент** толерантності. Роль емпатії в толерантних стосунках досить вагома. Однією з головних функцій емпатії в системі толерантності є компенсація як можливих розбіжностей між співрозмовниками в когнітивній або поведінковій площинах (індивідуально-психологічний рівень), так і недостатньої нервово-психічної стійкості (психофізіологічний рівень), що перешкоджає нетерпимості. Через екранні зразки, через емоційне сприймання, яке включає психологічні механізми емпатії та ідентифікації, молоді люди ефективно засвоюють норми, цінності, ідеали, іноді кардинально змінюючи свій світогляд, своє ставлення до себе і до інших, а отже – і свою поведінку. Відповідно, кіномистецтво сприяє розвитку **поведінкової** толерантності індивіда: здатність до толерантного висловлення й відстоювання власної позиції як погляду (Я-висловлювання тощо); готовність до толерантного ставлення стосовно висловлювань інших (сприйняття думок і оцінок інших людей як вираження їхньої позиції, що має право на існування – незалежно від ступеня розбіжності з власними поглядами); здатність до «взаємодії різномислячих» і вміння домовлятися (узгоджувати позиції, досягати компромісу і консенсусу); толерантна поведінка в напружених й ексцезивних ситуаціях (за відмінностей у точках зору, зіткнення думок або оцінок). Допомогти придбати такі вміння може не тільки перегляд кінофільму, але й дискусія після нього під час обговорення картини. Внаслідок відвідування кінозасідань такі обміни стануть регулярними, поступово у молоді буде формуватися культура ведення дискусії, повага до думки іншого, тобто реалізується **виховна функція** кіноклубу. Згідно з Л.І. Рюминою, вивчення толерантності як стійкої позиції повинно проводитись через дослідження особистісних установок, цінностей і змістів, тому що саме вони визначають,

з одного боку, внутрішній світ особистості, її відчуття й переживання, а з іншого боку, є мотиваційно-регулюючими корелятами, що впливають на реальну поведінку особистості [6]. Говорячи про освітньо-виховний потенціал кіномистецтва, ми перш за все маємо на увазі пізнавально-виховний потенціал творів мистецтва, їхній вплив, що збагачує духовний і життєвий досвід кіноглядачів. У цьому випадку пізнання світу та людей, соціального життя у всіх його проявах, глибин людської психології здійснюється через художню комунікацію (контакт глядача з фільмом). Створюючи умови для такого спілкування, кінофільми гуманного спрямування сприяють задоволенню різноманітних соціальних і духовних потреб своїх учасників, зокрема потреб пізнавальних, моральних та естетичних. Узяті всі разом, вони визначають спрямованість особистості на засвоєння таких загальнолюдських цінностей, як істина, добро та краса. Це, зокрема, має наслідком і підвищення рівня розвитку **соціально-психологічного виміру** толерантності глядачів, який є системоутворюючим чинником, що зумовлює, детермінує та перебудовує під себе інші рівні детермінації толерантності.

Висновки. Відповідно до поставленої мети теоретичного дослідження, слід зазначити таке: 1) серед форм впливу кіномистецтва на особистість глядача виділяють такі: епізодичні (окремі кіноуроки, разові колективні перегляди та обговорення фільмів, конференції, тематичні кіновечори, використання фільмів або їхніх фрагментів на заняттях із загальноосвітніх дисциплін) й довготривалі (кіноспецкурси, кінофакультативи, кіногуртки, кіноклуби); для учнівської молоді форми впливу ділять на урочні (відеофрагменти уроку, автономні кіноуроки, лекції й семінари) й позаурочні (кінофестивалі, кіноконференції, медіакіностудії, відеокіноклуби); 2) розвиток толерантності розглянуто з позиції системно-діяльнісної методології через структурні компоненти цієї морально етичної якості особистості на психофізіологічному (витривалість), індивідуально-психологічному

(поблажливість) та соціально-психологічному (прийняття) рівнях; 3) дискусійний кіноклуб виступає найбільш ефективною формою організації виховної роботи з підвищення кожного складника системи толерантності за умов реалізації інформаційно-освітньої, виховної та комунікативної функцій через такі ознаки: довготривалість, відносно стійкий склад учасників, добровільність, групова форма роботи, дискусійний характер. Саме вони дають змогу прискорити формування психофізіологічних, когнітивних, емоційних, поведінкових і ціннісно-смыслових аспектів толерантності сучасної учнівської молоді.

Перспективами подальшого розроблення проблеми можуть бути емпіричні дослідження впливу діяльності дискусійного кіноклубу на динаміку проявів толерантності учнівської молоді.

Література:

1. Основы эстетического воспитания : пособие для учителя / Ю.Б. Алиев, Г.Т. Ардаширова, Л.П. Барышникова и др. Москва : Просвещение, 1986. 240 с.
2. Баранов О.А. Экран становится другом. Москва : Просвещение, 1979. 96 с.
3. Гращенкова И.М. Кино как средство эстетического воспитания. Москва : Просвещение, 1986. 216 с.
4. Монастирский В.Л. Киноискусство в социокультурной работе : учеб. пособие. Тамбов : Торес, 1999. 214 с.
5. Пензин С.Н. Основы киноискусства. Методические указания для студентов естественных и гуманитарных факультетов. Воронеж : Изд-во Воронеж. гос. ун-та, 2000. 64 с.
6. Рюмшина Л.И. Библиотека психологии и педагогики толерантности. *Вопросы психологии*. 2002. № 2.
7. Федоров А.В. Экранные искусства и молодые зрители. *Средства массовой коммуникации и проблемы развития личности ребенка*. Москва : ЮНПРЕСС, 1994. С. 55–57.

Melnichuk M. M. Theoretical study of the contents and forms of students' tolerance development by means of cinematography

The article shows that the symbolic meaning of art promotes the formation of certain values and senses of the person causing a profound impact on the process of socialization. It was determined, that the cinema art has educational opportunities that should be used for the formation of moral and ethical qualities of the younger generation, in particular the tolerance. The considered forms of youth's education by means of cinematography allowed determining of the cinema club as the most adequate means of increasing the level of Students' tolerance. It was proved that the most important functions of the cinema club are information, educational and communicative.

During the theoretical analysis the concept of tolerance was defined as a complex psychological structure. It was substantiated the necessity of systematic study of tolerance that allows you to go to understanding of this phenomenon as an integrated and system personal's characteristic with three levels of determination: psychophysiological, individual, psychological and socio-psychological. Theoretical analysis shows that the mature tolerance is system integrity of competence in the tolerant behavior, the cognitive complexity in the perception of contradictory world, the empathy readiness to the "otherness", the personal meanings, values

---

and attitudes to coexist with a world. The study of this phenomenon should systematically take into account its physiological, cognitive, emotional, behavioral and value semantic aspects. Findings confirm a hypothesis that close intercommunication has a level of expressed of tolerance exactly with the indexes of socialpsychological level. It is rotined that orientation on the common to all mankind level of values, that prevailing at least prosocial, and even spiritual, level in the structure of personality after is associate the tolerant handling other, while an egocentric level can result in an intolerantnoy conduct. The content of work on development of students' tolerance within the framework of the cinema club activities is determined through structural components of this moral and ethical person's quality.

Key words: tolerance, system approach, cinematography, movie, cinema club.